

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura we Wrocławiu

LWR.410.026.04.2020

Pan
Piotr Sawicki
Burmistrz Bierutowa
Urząd Miejski w Bierutowie
ul. Moniuszki 12
56-420 Bierutów

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/20/046 – „Zbieranie i oczyszczanie ścieków komunalnych”

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Miejski w Bierutowie, ul. Moniuszki 12, 56-420 Bierutów, (dalej: UM lub Urząd).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Piotr Sawicki, Burmistrz Bierutowa od 20 listopada 2018 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnił Władysław Bogusław Kobiałka, Burmistrz Bierutowa od 6 grudnia 2006 r. do 19 listopada 2018 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Planowanie, monitorowanie, koordynowanie i nadzorowanie realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej. 2. Sprawowanie nadzoru nad postępowaniem ze ściekami komunalnymi. 3. Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2018 r. do 30 września 2020 r., z wykorzystaniem dowodów powstałych przed/po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ (dalej: ustawa o NIK).
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu
Kontrolerzy	1. Marek Skrzypecki, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LWR/174/2020 z 27 listopada 2020 r. 2. Waldemar Ściborski, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/175/2020 z 27 listopada 2020 r.

(akta kontroli Tom I str. 1-4)

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, ze zm.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Burmistrz Bierutowa w organizacji Urzędu i podziale zadań prawidłowo uwzględnił zadania w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.

Burmistrz Bierutowa, poprzez podległe mu komórki organizacyjne Urzędu, sprawował nadzór nad postępowaniem ze ściekami komunalnymi na obszarze miasta i gminy Bierutów (dalej: Gmina). W Urzędzie prowadzono ewidencje w zakresie gospodarowania ściekami komunalnymi, gromadzonymi w przydomowych oczyszczalniach ścieków oraz w zbiornikach bezodpływowych przez właścicieli nieruchomości.

Urząd nadzorował wywiązywanie się właścicieli nieruchomości z obowiązku posiadania umów na opróżnianie zbiorników bezodpływowych oraz organizował, poprzez Zakład Gospodarki Komunalnej w Bierutowie (dalej: ZGK w Bierutowie), opróżnianie zbiorników bezodpływowych od właścicieli nieruchomości, zgodnie z zadaniami określonymi dla gmin w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach³ (dalej: ucp³).

Urząd prawidłowo ustalił wszystkich właścicieli nieruchomości, zobowiązanych do podłączenia do istniejącej sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy oraz spowodował podłączenie ich do kanalizacji. W kontrolowanym okresie na terenie Gminy nie wybudowano nowych sieci kanalizacyjnych i w związku z powyższym nie odnotowano wzrostu liczby użytkowników sieci kanalizacyjnej. Gromadzone w Urzędzie dane ewidencyjne dotyczące gospodarki ściekowej były zgodne ze składanymi sprawozdaniami.

Urząd zabezpieczył w budżecie Gminy środki finansowe na realizację bieżących zadań z zakresu gospodarki ściekowej na terenie Gminy, w tym na dotacje przedmiotowe w zakresie dofinansowania kosztów utrzymania mieszkań komunalnych oraz dotacji do cen wody, ścieków oraz wywozu nieczystości płynnych dla gospodarstw domowych.

Jednakże w kontrolowanym okresie Gmina nie wydatkowała żadnych środków budżetowych w związku z realizacją inwestycji wodno-kanalizacyjnych. Na terenie Gminy nie prowadzono takich inwestycji. UM nie finansował zadań inwestycyjnych związanych z realizacją przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017. Brak realizacji tych zadań, tj. „Budowa sieci kanalizacyjnej o długości 6 km na terenie Gminy Bierutów”⁴ oraz „Modernizacja oczyszczalni ścieków w Bierutowie w zakresie gospodarki osadowej” i nieosiągnięcie zakładanych wskaźników zbierania siecią skutkowało niespełnieniem w aglomeracji Bierutów (dalej: aglomeracja) warunków wdrożenia dyrektywy 91/271/EWG⁵.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dz. U. 2020 r. poz. 1439, ze zm.

⁴ W miejscowości Karwiniec.

⁵ Dz. Urz. WE L 135 z 30.05.1991 r., str. 40.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Planowanie, monitorowanie, koordynowanie i nadzorowanie realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej

1.1 Organizacja zadań w zakresie gospodarki ściekowej

Opis stanu faktycznego

W obowiązującym Regulaminie organizacyjnym Urzędu⁷ określono m.in. zakresy zadań realizowanych przez wewnętrzne komórki organizacyjne w Urzędzie.

Poszczególne zadania przypisano Zastępcy Burmistrza Bierutowa, w zakresie:

- nadzoru nad przygotowaniem wieloletnich planów inwestycyjnych Gminy,
- sprawowania merytorycznego nadzoru nad Referatami: Geodezji i Ochrony Środowiska oraz Infrastruktury i Rozwoju.

Zgodnie z Regulaminem organizacyjnym Urzędu, Referat Geodezji i Ochrony Środowiska oraz Referat Inwestycji i Remontów w swoich zakresach zadań posiadały następujące zadania do realizacji:

- tworzenie oraz dokonywanie okresowego przeglądu obszarów i granic aglomeracji,
- prowadzenie inwestycji w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych,
- utrzymywanie i eksploatacja urządzeń kanalizacyjnych,
- identyfikowanie nieruchomości niepodłączonych do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej oraz egzekwowanie od ich właścicieli obowiązku podłączenia tych nieruchomości do tej sieci,
- prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków,
- kontrola gromadzenia nieczystości ciekłych w zbiornikach bezodpływowych oraz częstotliwości ich opróżniania, w tym zawartych umów na ich opróżnianie,
- prowadzenie ewidencji udzielonych i cofniętych zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych,
- kontrola spełnienia przez przedsiębiorców warunków wydanych wyżej wymienionych zezwoleń oraz weryfikacja składanych przez nich, w trybie art. 9o ucpg, kwartalnych sprawozdań,
- zapewnienie opróżniania zbiorników bezodpływowych w przypadku gdy właściciel nieruchomości nie zawarł umowy na opróżnianie zbiornika,
- sprawowanie nadzoru nad przedsiębiorstwem wodociągowo-kanalizacyjnym, w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.

W zakresie działania Referatu Geodezji i Ochrony Środowiska ujęto obowiązek pełnienia nadzoru merytorycznego nad działalnością ZGK w Bierutowie, a w szczególności przygotowywania projektów uchwał dotyczących górnych stawek opłat za usługi w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli

⁶ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁷ Wprowadzonym Zarządzeniem nr 15/20 Burmistrza Bierutowa z dnia 14 lutego 2020 r. w sprawie Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Miejskiego w Bierutowie; zmiana Regulaminu organizacyjnego w drodze Zarządzenia Nr 109/20 Burmistrza Bierutowa z dnia 30 września 2020 r.

nieruchomości oraz opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych.

(akta kontroli Tom I str. 5-37)

Pracownicy obu wyżej wymienionych referatów w swoich zakresach czynności posiadali przypisane zadania, które wpisywały się w zakresy zadań tych komórek organizacyjnych.

(akta kontroli Tom I str. 38-72)

W dniu 23 lutego 2012 r., w wyniku połączenia⁸ Zakładu Wodociągów, Kanalizacji i Oczyszczania w Bierutowie oraz Rejonu Budynków Komunalnych w Bierutowie, powstał ZGK w Bierutowie.

W Statucie tego Zakładu jako cel i przedmiot działania ujęto bieżące i nieprzerwane zaspokajanie zbiorowych potrzeb ludności miasta i gminy Bierutów w drodze świadczenia usług powszechnie dostępnych z dziedziny gospodarki komunalnej, m.in. w zakresie wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych.

Zgodnie z Regulaminem organizacyjnym ZGK w Bierutowie, w jednostce tej został utworzony Dział Gospodarki Kanalizacyjnej, którym bezpośrednio zarządzał inspektor ds. kanalizacji i to jemu, w ramach zakresu obowiązków, zostały powierzone obowiązki utrzymania i eksploatacji urządzeń kanalizacyjnych oraz przestrzegania wszelkich wytycznych związanych z tym obowiązkiem, zawartych w ustawach, rozporządzeniach i regulaminach.

(akta kontroli Tom I str. 73-78)

W uchwalonym w dniu 7 maja 2020 r. Regulaminie utrzymania czystości i porządku na terenie miasta i gminy Bierutów ustalono, że nieczystości zgromadzone w zbiornikach bezodpływowych należało usuwać wyłącznie za pośrednictwem ZGK w Bierutowie lub przedsiębiorcy prowadzącego działalność w tym zakresie. Częstotliwość opróżniania zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe powinna uniemożliwiać przepełnienie zbiornika i wylewania się nieczystości na powierzchnię terenu, do gruntu lub wód, i winna być dostosowana do potrzeb właściciela nieruchomości, oraz ilości wytwarzanych na terenie nieruchomości nieczystości ciekłych, co najmniej raz na sześć miesięcy. Częstotliwość opróżniania z osadów lub innych odpadów przydomowych oczyszczalni powinna wynikać z ich instrukcji eksploatacji. Zbiornik bezodpływowy musiał być zlokalizowany w taki sposób, aby możliwy był bezpośredni dojazd do niego pojazdu asenizacyjnego podmiotu uprawnionego, realizującego usługę wywozu nieczystości ciekłych.

(akta kontroli Tom I str. 79-105)

1.2 Weryfikacja wyznaczenia aglomeracji

Opis stanu
faktycznego

Aglomeracja wyznaczona została uchwałą Nr XLIX/882/10 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 18 lutego 2010 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji wraz z oczyszczalnią ścieków zlokalizowaną w Bierutowie. W skład aglomeracji, zgodnie z tą uchwałą, wchodziły dwie miejscowości z terenu Gminy, tj. Bierutów oraz

⁸ Na podstawie Uchwały nr XVIII/142/12 Rady Miejskiej w Bierutowie z dnia 23 lutego 2012 r. w sprawie połączenia zakładów budżetowych, tj. Zakładu Wodociągów, Kanalizacji i Oczyszczania w Bierutowie oraz Rejonu Budynków Komunalnych w Bierutowie i nadaniu nazwy oraz statutu Zakładowi Gospodarki Komunalnej w Bierutowie.

Karwiniec. Równoważna liczba mieszkańców aglomeracji (dalej: RLM)⁹ wynosiła 5 909.

(akta kontroli Tom I str. 106-109)

W Urzędzie analizowano i weryfikowano obszary i granice aglomeracji przy okazji analizowania danych koniecznych do sporządzenia sprawozdania z realizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (dalej: KPOŚK). Na podstawie tych analiz Burmistrz Bierutowa, w nawiązaniu do pisma Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 4 listopada 2020 r. (nr pisma DGW-2.0310.1.2020JK), sporządził zaktualizowany załącznik nr 2 do szóstej aktualizacji KPOŚK (dalej: AKPOŚK 2021). Po raz pierwszy aglomeracja została wyznaczona uchwałą Nr XLIX/882/10 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 18 lutego 2010 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji¹⁰. Liczba RLM przyłączonych do kanalizacji przekraczała wówczas 2 000. Była to przesłanka powodująca konieczność podjęcia uchwały Rady Miejskiej w Bierutowie w celu utrzymania w dalszym ciągu tej aglomeracji w ramach KPOŚK. Następna propozycja zmiany aglomeracji została przygotowana zgodnie z obowiązującymi, aktualnymi wytycznymi, opracowanymi przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie (dalej: PGW Wody Polskie) do wyznaczania, zmiany lub likwidacji obszarów i granic aglomeracji z 15 lipca 2019 r. oraz zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 27 lipca 2018 r. w sprawie sposobu wyznaczania obszaru i granic aglomeracji¹¹ (dalej: rozporządzenie w sprawie wyznaczenia aglomeracji) oraz z uwzględnieniem dyspozycji zawartych w Dziale III Rozdziale 3 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne¹² (dalej: Prawo wodne). Treść uchwały w sprawie zmiany aglomeracji została uzgodniona z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska we Wrocławiu. Projekt uchwały zawierał wszystkie wymagane elementy wyszczególnione w § 4 rozporządzenia w sprawie wyznaczenia aglomeracji.

Uchwałą z dnia 30 grudnia 2020 r. Rada Miejska w Bierutowie przeprowadziła aktualizację aglomeracji. Wyznaczono nowe granice aglomeracji z oczyszczalnią ścieków zlokalizowaną w Bierutowie, w której równoważna liczba mieszkańców wynosiła 4 882.

Długość sieci kanalizacyjnej istniejącej na terenie nowej aglomeracji to 11,3 km. Liczba rzeczywistych mieszkańców w aglomeracji [Mk] i obsługiwanych przez sieć kanalizacyjną to 4 706 osób, zaś liczba osób korzystających z transportu asenizacyjnego – 24. Na terenie nowej aglomeracji nie były prowadzone, ani nie były planowane rozbudowy sieci kanalizacyjnej. Na obszarze aglomeracji ustanowionej dotychczas obowiązującą uchwałą Nr XLIX/882/10 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 18 lutego 2010 r. zamieszkuje 504 mieszkańców stałych i czasowych, korzystających dotychczas ze zbiorników bezodpływowych. Korekta przebiegu granic i obszaru ustanowionych niniejszą uchwałą sprawiła, że 480 mieszkańców stałych i czasowych korzystających z tych zbiorników, znalazła się poza aglomeracją. Są to mieszkańcy wyłączonej miejscowości Karwiniec, z której, tak jak dotychczas, ścieki będą zbierane transportem asenizacyjnym i wywożone do oczyszczalni w Bierutowie. Oznacza to, że korzystających ze zbiorników bezodpływowych w nowych granicach aglomeracji

⁹ Równoważna liczba mieszkańców – liczba określająca wielokrotność ładunku zanieczyszczeń zawartych w ściekach w stosunku do jednostkowego ładunku zanieczyszczeń w ściekach z gospodarstw domowych, odprowadzanych od jednego mieszkańca w ciągu doby. Parametr ten wyrażany jest jako wskaźnik pięciodobowego biochemicznego zapotrzebowania na tlen (BZT₅) w ilości 60g tlenu na dobę.

¹⁰ Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z dnia 17 czerwca 2010 r. poz. 1753.

¹¹ Dz. U. poz. 1586.

¹² Dz. U. z 2021 r. poz. 624.

będzie 24 mieszkańców, co jest warunkiem zatwierdzenia aglomeracji jako spełniającej dopuszczalny maksymalny poziom mieszkańców pozostających w aglomeracji, jednak nie podłączonych do systemu sieciowego, który wynosi 2% ogólnej liczby RLM aglomeracji.

Aktualizacja aglomeracji obejmuje swoim zasięgiem miejscowość położoną w gminie miejsko-wiejskiej Bierutów, tj. miasto Bierutów. Miejscowość Karwiniec została wyłączona z terenu aglomeracji. Przyczyną wyłączenia było:

- a) brak istniejącej sieci kanalizacyjnej w tej miejscowości,
- b) brak przygotowania projektowego dla zadania skanalizowania tej miejscowości,
- c) nieosiąganie na tym obszarze wymaganego wskaźnika koncentracji, który wynosi 79,8 Mk/km (przy przewidywanej wg koncepcji długości sieci kanalizacyjnej do wykonania ok. 6,0 km, dla obsługi 479 stałych mieszkańców), co sprawia, że aktualnie inwestycja ta jest nieuzasadniona ekonomicznie,
- d) brak możliwości sfinansowania skanalizowania miejscowości środkami własnymi i/lub zewnętrznymi.

Dane o aglomeracji przekazywane w związku z AKPOŚK 2017 oraz AKPOŚK 2021 były zgodne z obowiązującą uchwałą w sprawie wyznaczenia aglomeracji.

(akta kontroli Tom I str. 110-139)

1.3 Planowanie zadań w zakresie gospodarki ściekowej na terenie aglomeracji i obszarach poza aglomeracją

Opis stanu
faktycznego

W AKPOŚK 2017 w zakresie budowy oraz modernizacji sieci kanalizacyjnych planowano budowę sieci kanalizacyjnej o długości 6 km w Gminie. W odniesieniu do oczyszczalni ścieków w Bierutowie planowano modernizację oczyszczalni ścieków w zakresie odwadniania osadów.

Planowane zadania, z powodu braku środków finansowych, nie były realizowane i były przesuwane do realizacji w kolejnych latach. Ostateczny termin rozpoczęcia (w 2021 r.) i realizacji zadania (w 2026 r.) został określony w załączniku nr 2 do szóstej aktualizacji KPOŚK oraz w projekcie nowej uchwały Rady Miejskiej w Bierutowie dotyczącej aglomeracji¹³. W dokumentach do projektu szóstej aktualizacji KPOŚK ujęto zadania do realizacji, tj. budowę 6 km sieci kanalizacyjnej w Gminie oraz modernizację oczyszczalni ścieków w zakresie odwadniania osadów. Realizacja tych projektów w pełnym zakresie rzeczowym i finansowym, w ustalonych terminach, przewidywała wypełnienie wymaganych warunków wdrożenia dyrektywy 91/271/EWG w zakresie wydajności oczyszczalni ścieków, jakości ścieków oczyszczonych i wyposażenia aglomeracji w systemy odprowadzania ścieków.

W AKPOŚK 2017 planowano osiągnąć 85,04% RLM korzystających z sieci. Po realizacji inwestycji przyrost liczby mieszkańców powinien wynosić 100%. Planowane terminy zakończenia inwestycji, jak wynikało z założeń planistycznych do projektu uchwały o nowej aglomeracji, przedstawiały się następująco:

- z 2017 r. - planowany termin zakończenia inwestycji do końca 2017 r.,
- z 2018 r. - planowany termin zakończenia inwestycji 2026 r.,
- z 2019 r. - planowany termin zakończenia inwestycji 2026 r.

Wskaźniki do aktualizacji KPOŚK określono na podstawie danych o liczbie stałych mieszkańców oraz osób czasowo przebywających na terenie objętym planowanymi inwestycjami w zakresie sieci kanalizacyjnej. Zakresy finansowe zadań zgodne były

¹³ Przyjętej 30 grudnia 2020 r.

z aktem prawnym dotyczącym obszaru i granic aglomeracji oraz Wieloletnim Planem Finansowym Gminy.

Gmina zgłosiła swój udział w projekcie, który przygotowuje Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego. Na wniosek Zarządu Województwa Dolnośląskiego oraz w związku z przygotowaniem jednostek samorządu terytorialnego do uruchomienia nowego okresu programowania Unii Europejskiej na lata 2021-2027 został utworzony Inny Instrument Terytorialny - Subregionu Wrocławskiego, który umożliwi gminom zrzeszonym w tym Instrumencie pozyskiwanie środków z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2021-2027.

Na obecnym etapie przygotowań wszystkie gminy były zobowiązane do przekazania podstawowych informacji na temat inwestycji, które planują realizować w nowym okresie programowania. Na podstawie tych danych został opracowany Zarys Planu Działań Innego Instrumentu Terytorialnego, który następnie został przedłożony Marszałkowi Województwa Dolnośląskiego. W poniższym zestawieniu zaprezentowano wykaz projektów, które zostały zgłoszone jako priorytetowe do realizacji z zakresu gospodarki wodno-ściekowej Gminy. Są to zadania:

- modernizacja oczyszczalni ścieków – termin realizacji: 1 czerwca 2021 r. – 31 grudnia 2026 r., budżet projektu – 3 200,00 tys. zł,
- budowa sieci kanalizacyjnej w Gminie I etap – termin realizacji: 1 marca 2022 r. – 31 grudnia 2025 r., budżet projektu – 6 700,00 tys. zł,
- budowa sieci kanalizacyjnej w Gminie II etap – termin realizacji: 2 stycznia 2023 r. – 31 grudnia 2026 r., budżet projektu – 6 700,00 tys. zł,
- modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej w Bierutowie – termin realizacji: 1 marca 2022 r. – 30 września 2024 r., budżet projektu – 2 100,00 tys. zł.

(akta kontroli Tom I str. 140-145)

Gmina posiadała Regulamin dostarczania wody i odprowadzania ścieków. Regulamin ten został opracowany w 2016 r. (uchwała Nr LIII/330/2016 z 26 października 2016 r.) oraz zmieniony w 2020 r. (uchwała Nr XXVI/314/20 z dnia 26 listopada 2020 r.). Uchwały były zgodne z wymaganiami określonymi w art. 19 ust. 5 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków¹⁴ i zaopiniowane przez Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu PGW Wody Polskie.

Regulacje tego Regulaminu w zakresie odprowadzania ścieków dotyczyły w szczególności warunków i trybu zawieranych umów z obiorcami, warunków przyłączenia do sieci oraz sposobu odbioru wykonanego przyłącza. W zakresie dotyczącym przyłączenia do istniejącej sieci kanalizacyjnej, osoba ubiegająca się o takie przyłączenie zobowiązana była m.in. złożyć wniosek i uzgodnić dokumentację techniczną z przedsiębiorstwem wodociągowo-kanalizacyjnym.

(akta kontroli Tom I str. 146-171)

1.4 Monitorowanie realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej na terenie aglomeracji (KPOŚK)

Opis stanu faktycznego

W kontrolowanym okresie w Gminie, z powodu braku środków finansowych, przedsięwzięcia ujęte w AKPOŚK 2017 nie były realizowane. Przedsięwzięcia ujęte w AKPOŚK 2017 nie były również realizowane we wcześniejszych latach. W związku z powyższym w Gminie nie przeprowadzono żadnych analiz w tym zakresie. Aglomeracja znajdowała się wyłącznie na terenie Gminy. W związku z tym

¹⁴ Dz. U. z 2020 r. poz. 2028.

Gmina posiadała dane wymagane do sporządzeniu sprawozdania z realizacji KPOŚK za rok sprawozdawczy, zgodnie ze wzorem podanym przez PGW Wody Polskie.

Urząd terminowo przekazywał sprawdzania z realizacji KPOŚK¹⁵. Zgodnie z postanowieniami art. 89 ust. 2 Prawa wodnego PGW Wody Polskie przekazywało do Urzędu informacje o sposobie sporządzenia i przekazania sprawozdań. Sprawozdania nie wymagały uzupełnień lub poprawek. Ujęte w sprawozdaniach z realizacji KPOŚK informacje i dane za rok sprawozdawczy, według poszczególnych grup wymaganych wzorem sprawozdania, tj. aglomeracja (dane podstawowe), systemy kanalizacji zbiorczej, oczyszczalnie ścieków komunalnych, osady (komunalne osady ściekowe), finansowanie zadań, były zgodne z danymi posiadanymi w Urzędzie.

(akta kontroli Tom I str. 172-232, 311-326)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

UM w organizacji i podziale zadań prawidłowo uwzględnił zadania w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych. W kontrolowanym okresie terminowo sporządzano i przekazywano sprawozdania dotyczące AKPOŚK. Urząd z powodu braku środków finansowych odstąpił od realizacji zadań ujętych w AKPOŚK 2017 w zakresie budowy oraz modernizacji sieci kanalizacyjnych (planowano budowę sieci kanalizacyjnej o długości 6 km) oraz modernizacji oczyszczalni ścieków w Bierutowie w zakresie gospodarki osadowej, co spowodowało, że nie osiągnięto warunku III wdrożenia dyrektywy 91/271/EWG, tj. stopnia skanalizowania blisko 100% (co najmniej 95%). Jednakże działania podjęte we współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Dolnośląskiego w zakresie wykorzystania środków finansowych z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2021-2027 pozwolą na rozpoczęcie inwestycji w ramach gospodarki ściekowej.

OBSZAR

2. Sprawowanie nadzoru nad postępowaniem ze ściekami komunalnymi na obszarze gminy

2.1 Sprawowanie nadzoru nad postępowaniem ze ściekami komunalnymi na obszarze gminy

Opis stanu
faktycznego

Z gminnej sieci kanalizacyjnej w 2018 r. korzystało 5 203 osoby (52,63% wszystkich mieszkańców Gminy¹⁶), w 2019 r. – 5 177 osób (52,80%¹⁷) i w 2020 r. – 5 109 osób (53,44%¹⁸). Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków wynosiła w całym kontrolowanym okresie 59 i zabezpieczała 388 mieszkańców Gminy (3,9% mieszkańców Gminy). W latach 2018-2020 (do 30 września) w Gminie było zaewidencjonowanych 697 zbiorników bezodpływowych, które zabezpieczały w 2020 r. 4 452 mieszkańców (46,56% populacji).

Według danych uzyskanych z ZGK w Bierutowie objętość odprowadzonych ścieków komunalnych wynosiła odpowiednio: w 2018 r. – 145 291 m³, z czego 137 660 m³ (94,7% całości) stanowiły ścieki z sieci kanalizacyjnej, 7 631 m³ (5,3% całości) stanowiły ścieki zebrane z bezodpływowych zbiorników i przydomowych

¹⁵ Sprawozdanie za 2017 r. przekazano 16 stycznia 2018 r.; za 2018 r. – 28 stycznia 2019 r.; za 2019 r. – 24 lutego 2020 r.

¹⁶ Z 9 886 osób.

¹⁷ Z 9 805 osób.

¹⁸ Z 9 561 osób.

oczyszczalni ścieków; w 2019 r. – 150 965 m³ z czego 143 208 m³ (94,9% całości) stanowiły ścieki z sieci kanalizacyjnej, 7 757 m³ (5,1% całości) stanowiły ścieki zebrane z bezodpływowych zbiorników i przydomowych oczyszczalni. Do 30 września 2020 r. wartości te wynosiły odpowiednio – 98 838 m³, z czego 93 149 m³ (94,2% całości) stanowiły ścieki z sieci kanalizacyjnej, 5 689 m³ (5,8% całości) stanowiły ścieki zebrane z bezodpływowych zbiorników i przydomowych oczyszczalni ścieków.

(akta kontroli Tom I str. 233-238, 304-310)

W Urzędzie były prowadzone ewidencje zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków, znajdujących się na terenie Gminy.

Zaewidencjonowana liczba zbiorników bezodpływowych, odpowiadająca liczbie nieruchomości, na których się znajdowały, wynosiła 697 sztuk w całym kontrolowanym okresie. Ujęta w ewidencji liczba przydomowych oczyszczalni ścieków, odpowiadająca liczbie nieruchomości, na których się znajdowały, wynosiła odpowiednio 59 w całym kontrolowanym okresie.

Dane dotyczące liczby zbiorników bezodpływowych w Gminie oraz liczby przydomowych oczyszczalni ścieków, podane w załączniku do sprawozdania SG-01 były zgodne z danymi przedstawionymi NIK przez UM.

(akta kontroli Tom I str. 239-261)

Na podstawie zbadanej przez NIK próby (cztery wybrane ulice Bierutowa), stwierdzono, że ewidencja UM obejmowała wszystkie nieruchomości wyposażone w jedno z niżej wymienionych urządzeń, tj. w przydomową oczyszczalnię ścieków lub w zbiornik bezodpływowy.

(akta kontroli Tom I str. 262-263)

UM prowadził ewidencję umów na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków zawieranych przez właścicieli nieruchomości oraz dysponował wiedzą ilu właścicieli nieruchomości, które były wyposażone w zbiorniki bezodpływowe i oczyszczalnie, posiadało umowy na ich opróżnianie.

Ewidencja zbiorników bezodpływowych prowadzona była w formie elektronicznej bazy danych (arkusz kalkulacyjny), która zawierała następujące zbiory danych: (1) adres nieruchomości; (2) parametry zbiornika (objętość powstających nieczystości ciekłych na jednostkę czasu); (3) liczba osób obsługiwanych przez urządzenie, w tym zużycie wody w gospodarstwie; (4) datę zgłoszenia zbiornika do użytkowania; (5) datę i numer zawartej umowy na opróżnianie zbiornika; (6) potwierdzenia opróżniania zbiornika – miesięczne lub kwartalne.

Dane dotyczące liczby zaewidencjonowanych zbiorników bezodpływowych przedstawione NIK przez UM zgodne były z prowadzoną ewidencją oraz sprawozdaniami.

(akta kontroli Tom I str. 264-265)

Ewidencja przydomowych oczyszczalni ścieków prowadzona była w UM również w formie elektronicznej bazy danych (arkusz kalkulacyjny), która zawierała następujące zbiory danych: (1) liczba porządkowa; (2) adres; (3) numer działki; (4) rodzaj oczyszczalni; (5) parametry oczyszczalni (ilość ścieków na dobę [m³/d]); (6) odbiórnik; (7) liczba osób obsługiwanych przez oczyszczalnię; (8) datę zgłoszenia oczyszczalni; (9) data i numer zawartej umowy na opróżnianie oczyszczalni; (10) okresowe potwierdzenie wywozu nieczystości.

Dane liczbowe dotyczące liczby zaewidencjonowanych przydomowych oczyszczalni ścieków przedstawione NIK przez UM zgodne były z prowadzoną ewidencją oraz sprawozdaniami.

(akta kontroli Tom I str. 264-265)

W Gminie, w badanym okresie, działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych prowadziło ZGK w Bierutowie (łącznie obejmowało około 95% umów) oraz dwóch prywatnych przedsiębiorców.

W UM prowadzono ewidencję udzielonych i cofniętych zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych. W badanym okresie nie cofnięto żadnych zezwoleń.

Wszyscy przedsiębiorcy złożyli kwartalne sprawozdania z prowadzonej działalności. Zbadane sprawozdania kwartalne w liczbie 22 z 36 sprawozdań (61%) złożonych przez dwóch prywatnych przedsiębiorców oraz ZGK w Bierutowie w badanym okresie, zawierały wymagane w art. 9o ust. 3 i 4 ucpg informacje. Sprawozdania składane były terminowo. W UM weryfikowano prawidłowość i terminowość składanych sprawozdań. Urząd nie nakładał kar pieniężnych za nieterminowe złożenie sprawozdań.

(akta kontroli Tom I str. 302-303)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

2.2 Zwiększanie liczby użytkowników sieci kanalizacyjnej

Opis stanu
faktycznego

Urząd posiadał dane dotyczące identyfikacji nieruchomości, których właściciele zobowiązani byli do podłączenia się do istniejącej sieci kanalizacyjnej (oddanej do użytkowania do końca 2017 r.). Na podstawie zawartych umów dotyczących odbioru nieczystości oraz wykazu nieruchomości stwierdzono, że: wszyscy mieszkańcy osiedla w Gorzesławiu (112 osób) są podłączeni do sieci kanalizacji sanitarnej, mieszkańcy osiedla Stronia (141 osób) również są podłączeni do kanalizacji sanitarnej (100%), podłączeni do sieci kanalizacyjnej mieszkańcy miasta Bierutów są w liczbie 4534 osoby, co daje 98,8% wszystkich mieszkańców Bierutowa podłączonych do sieci.

W okresie objętym kontrolą nie wybudowano nowej sieci kanalizacji sanitarnej w związku z powyższym nie było przypadków nieruchomości, których właściciele zobowiązani byli do podłączenia do nowo wybudowanej i oddanej do użytkowania sieci kanalizacyjnej.

(akta kontroli Tom I str. 273-279)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

Burmistrz Bierutowa, poprzez podległe mu komórki organizacyjne Urzędu, sprawował nadzór nad postępowaniem ze ściekami komunalnymi na obszarze Gminy. W Urzędzie prowadzono ewidencje w zakresie gospodarowania ściekami komunalnymi gromadzonymi w przydomowych oczyszczalniach ścieków oraz w zbiornikach bezodpływowych przez właścicieli nieruchomości.

Urząd prawidłowo ustalił wszystkich właścicieli nieruchomości, zobowiązanych do podłączenia do istniejącej sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy oraz spowodował podłączenie ich do kanalizacji. Jednakże w kontrolowanym okresie na terenie Gminy nie wybudowano nowych sieci kanalizacyjnych w związku z powyższym nie odnotowano wzrostu liczby użytkowników sieci kanalizacyjnej i nie przeprowadzono

działań informacyjno-edukacyjnych w celu zapewnienia zwiększania liczby użytkowników wybudowanej kanalizacji sanitarnej.

3. Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych

3.1 Zapewnienie środków na finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych

Opis stanu faktycznego

UM nie podejmował działań mających na celu zapewnienie środków finansowych na planowaną realizację przedsięwzięć dotyczących gospodarki ściekowej na obszarze Gminy, w tym przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK. Wynikało to z faktu obsługi zadań dotyczących prowadzenia inwestycji w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych oraz utrzymania i eksploatacji urządzeń kanalizacyjnych przez ZGK w Bierutowie. ZGK w Bierutowie w kontrolowanym okresie nie otrzymywał z UM środków finansowych na realizację planowanych inwestycji. Brak realizacji zadań ujętych w AKPOSK 2017, tj. „Budowa sieci kanalizacyjnej o długości 6 km na terenie Gminy Bierutów” oraz „Modernizacja oczyszczalni ścieków w Bierutowie w zakresie gospodarki osadowej” doprowadził do niespełnienia w aglomeracji warunków wdrożenia dyrektywy 91/271/EWG.

(akta kontroli str. Tom I str. 273-279)

Zgodnie z wyjaśnieniami Burmistrza Bierutowa, podstawą ujęcia w AKPOŚK 2017 planowanego działania inwestycyjnego polegającego na budowie sieci kanalizacyjnej o długości 6 km było rozpoczęcie prac projektowych przedmiotowego zadania i włączenie go do Wieloletniego Planu Inwestycyjnego na lata 2010-2016, stanowiącego załącznik do uchwały nr XLVII/411/10 Rady Miejskiej w Bierutowie z dnia 24 czerwca 2010 r. w sprawie uchwalenia Wieloletniego Planu Inwestycyjnego dla miasta i gminy Bierutów na lata 2010-2016. Gmina nie pozyskała finansowania ze źródeł zewnętrznych dla realizacji tego zadania.

(akta kontroli Tom I str. 280)

W kontrolowanym okresie UM finansował lub dofinansowywał zadania związane z gospodarką ściekową na podstawie uchwał budżetowych Rady Miejskiej w Bierutowie w sprawie dochodów i wydatków budżetowych, związanych z finansowaniem ochrony środowiska i gospodarki wodnej. W uchwałach tych planowano wpływy i wydatki związane z gromadzeniem środków z opłat i kar za korzystanie ze środowiska. Uchwały spełniały wymogi, o których mowa w art. 403 ust. 4 i 5 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska¹⁹.

W uchwałach budżetowych na zadania związane z gospodarką ściekową zaplanowano i wydatkowano odpowiednio: w 2018 r. – 15,00 tys. zł, w 2019 r. – 15,00 tys. zł, i w 2020 r. (na dzień 30 września) – 10,00 tys. zł. W kontrolowanym okresie wydatki budżetowe Gminy w zakresie realizacji zadania „Infrastruktura wodociągowa i sanitacyjna wsi” równe były dochodom zaplanowanym i uzyskanym z opłat i kar za korzystanie ze środowiska²⁰.

(akta kontroli Tom I str. 281-283)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

¹⁹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1219, ze zm.

²⁰ Zaplanowane środki budżetowe w zadaniu pn. „Infrastruktura wodociągowa i sanitacyjna wsi” wydatkowane były na zakupy materiałów i wyposażenia.

3.2 Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych

Opis stanu
faktycznego

W kontrolowanym okresie Gmina nie wydatkowała żadnych środków budżetowych w związku z realizacją inwestycji wodno-kanalizacyjnych. Na terenie Gminy nie prowadzono takich inwestycji.

W budżecie Gminy na zadania związane z funkcjonowaniem ZGK w Bierutowie zaplanowano i zrealizowano dotacje przedmiotowe w zakresie dofinansowania kosztów utrzymania mieszkań komunalnych oraz dotacji do cen wody, ścieków oraz wywozu nieczystości płynnych dla gospodarstw domowych. W 2018 r. wysokość dotacji wyniosła 360 000,00 zł, w 2019 r. – 375 852 zł, w 2020 r. – 360 000 zł.

(akta kontroli Tom I str. 284-301)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Urząd nie finansował zadań inwestycyjnych związanych z realizacją przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017. Brak realizacji tych zadań, tj. „Budowa sieci kanalizacyjnej o długości 6 km na terenie Gminy Bierutów” oraz „Modernizacja oczyszczalni ścieków w Bierutowie w zakresie gospodarki osadowej” przyczynił się do niewypełnienia w aglomeracji warunków wdrożenia dyrektywy 91/271/EWG.

Dane przekazywane na cele sprawozdawcze KPOŚK były kompletne i nie wymagały korekt.

UM zabezpieczył środki budżetowe na realizację zadań z zakresu gospodarki ściekowej, w tym na dofinansowywanie zadań realizowanych przez ZGK w Bierutowie.

IV. Uwagi i wnioski

Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK we Wrocławiu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Wrocław, dnia maja 2021 r.

Kontroler:
Marek Skrzypecki
doradca ekonomiczny

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu
p.o. Dyrektor
Marcin Kaliński

.....
podpis

.....
podpis

